V
460

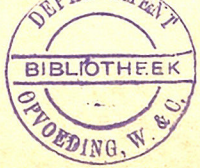
SAE 2

17E BIJLAGE. ARCHIEF EN MUSEUM

Afd. K.W.
Ontv. 4 OCT. 1930
No. 6204.

1929 VERSLAG VAN DE GEMEENTE UTRECHT

460

VERSLAG VAN HET GEMEENTE-ARCHIEF EN HET CENTRAAL MUSEUM TE UTRECHT OVER HET JAAR 1929.

DEPARTEMENT BIBLIOTHEEK OPVOEDING, W. & O.

I. ARCHIEF.

Aan den chartermeester Mr. H. C. Hazewinkel werd in verband met zijn benoeming tot adjunct-archivaris aan het gemeente-archief van Rotterdam bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 19 Juli met ingang van 1 September eervol ontslag verleend. In zijn plaats werd bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 30 September met ingang van 1 November tot tijdelijk chartermeester 2e klasse benoemd Mr. J. W. C. van Campen, wetenschappelijk archiefambtenaar ter Provinciale Griffie van Overijssel, toegevoegd aan den Provincialen Inspecteur der gemeente- en waterschapsarchieven in die provincie. Mr. Hazewinkel is ruim 4 jaren aan het archief alhier als chartermeester verbonden geweest en heeft gedurende dien tijd zoowel op het gebied van archiefordening als op dat van rechtskundige onderzoekingen voortreffelijk werk geleverd, zoodat zijn vertrek naar elders mocht worden betreurd. Zijn opvolger heeft zich aanstonds met grooten ijver aan zijn nieuwe taak gewijd en had zich aan het eind van het jaar reeds zeer voldoende daarin ingewerkt. Personeel.

In het personeel kwam overigens geen wijziging.

Het archiefgebouw, dat een Rijksgebouw is, waarvan de Gemeente het voor haar archief bestemde gedeelte in huur heeft, werd van Rijkswege op alleszins bevredigende wijze onderhouden. Gebouw.

Een belangrijk punt van overweging, dat zich dit jaar voordeed, was de vraag of het niet mogelijk zou zijn tot uitbreiding van de

depotruimte te komen. De noodlottige brand van het Leidsche stadhuis toch had nog eens met grooten nadruk de aandacht gevestigd op het gevaar, dat de huisvesting van het nieuw archief, dat is het gedeelte van het stadsarchief na het jaar 1813 onder beheer van den gemeente-secretaris, dat in eenige zalen op de bovenverdieping van het stadhuis geborgen is, voor dit archief oplevert, en overbrenging naar een veiliger bergplaats mocht dus urgent geacht worden. De aangewezen en door Burgemeester en Wethouders in beginsel aanvaarde oplossing zou zijn de verouderde, nagenoeg 60 jaren geleden vastgestelde scheidingslijn tusschen oud- en nieuw-archief te herzien en te stellen op omstreeks 1910, op welken tijd met de geleidelijke invoering van het dossierstelsel een nieuwe archiefordening aanvangt, en het vóór dat jaar vallende gedeelte van het nieuw-archief met het oud-archief te vereenigen, doch daarvoor zou, daar de depotruimte van het oud-archief nagenoeg geheel gevuld is, alleen door aanbouw de noodige bergruimte kunnen gevonden worden. Met het Rijk, dat als eigenaar van het gebouw en den daaraan grenzenden tuingrond deze uitbreiding zou moeten tot stand brengen, zijn daaromtrent onderhandelingen aangeknoopt, doch op de principieele vraag, of het Rijk bereid zou zijn tot de uitbreiding over te gaan, was aan het eind van het jaar nog geen bescheid ontvangen.

Aan een verzoek aan den Rijksarchivaris in de provincie om een der toonkasten in het depot tot bergkast voor portefeuilles van den zich voortdurend sterk uitbreidenden topografischen atlas te doen verbouwen werd gereedelijk voldaan. Daarmede werd voor 33 portefeuilles plaats gewonnen.

Brandblusch- en reddingsmiddelen.

Overeenkomstig de voorschriften werden de brandbluschmiddelen tweemaal, eens in het voorjaar en eens in het najaar, door den

dienst der brandweer nagezien en beproefd. Slechts een brandkraan bleek vernieuwd te moeten worden. De overige bluschmiddelen evenals de reddingsmiddelen verkeerden in volkomen goeden staat.

Materieele toestand der verzamelingen.

Het restaureeren en binden van de protocollen der notarissen werd ook dit jaar voortgezet. Ditmaal konden de protocollen van twee notarissen, te zamen omvattende 7 deelen, worden behandeld. Deze werden alle opnieuw gebonden en van perkamenten ruggen voorzien.

Ook enkele tot het stadsarchief behoorende deelen werden gerestaureerd.

De nieuwe aanwinsten van de bibliotheek en de topografische en historische atlassen werden voor zoover noodig gebonden, ingenaaid of op kartons gezet, waarna zij met de verzamelingen werden vereenigd. Voor de talrijke aanwinsten van portretten voor den historischen atlas — ditmaal over de 400, dank zij de door Dr. N. G. van Huffel geboden gelegenheid om zijn fraaie verzameling op dit gebied voor uiterst billijken prijs over te nemen — werd daarbij een nieuwe wijze van opzetten ingevoerd. Werden totnogtoe alle portretten, hoe klein ook, ter wille van de uniformiteit op groote witte kartonbladen opgezet, thans werden voor de kleinere gelig-getinte kartonnen van bescheiden afmeting ingevoerd, passend in de ladenkastjes van een kaartsysteem. De raadpleging is daardoor veel gemakkelijker geworden, terwijl een niet onaanzienlijke besparing op de kosten van opzetten zal worden verkregen.

Voor den topografischen atlas werden 10 portefeuilles bijgemaakt.

Voortgang der werkzaamheden.

Voor de voortzetting der verschillende indertijd ter hand genomen werkzaamheden ter vergemakkelijking van de raadpleging der in de bewaarplaats opgenomen archieven, was ook dit jaar slechts

weinig tijd beschikbaar. Het groot aantal vragen om inlichtingen, voor welker beantwoording meermalen uitgebreide onderzoekingen noodig waren, en de buitengewone toeneming der nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek en de topografische en historische atlassen, welker beschrijving en verdere verzorging nagenoeg den geheelen werktijd van een der ambtenaren in beslag namen, waren hiervan voornamelijk de oorzaak. Zoo kon alleen nog de index op de registers van transporten en plechten van na 1577 over de jaren 1640 tot 1650 worden voortgezet, maar moesten de werkzaamheden aan den index op de raadsresolutiën van vóór 1577 en aan dien op de transportregisters uit hetzelfde tijdvak ook ditmaal blijven rusten.

De nieuwe ordening van den topografischen atlas had een bevredigenden voortgang. Door het vertrek van Mr. Hazewinkel kon deze evenwel nog niet voltooid worden. De nieuwe chartermeester toch was voorloopig te veel door rechtskundige onderzoekingen in beslag genomen om zich hieraan te kunnen wijden.

Hoewel dit slechts zijdelings met archiefwerkzaamheden in verband staat, dient hier toch vermeld, dat in het najaar onder leiding van ondergeteekende een onderzoek ter plaatse werd ingesteld naar de fundamenten van de op het Domplein gestaan hebbende, in 1826 gesloopte en sedert alleen door een grooten steen in de bestrating aangeduide H. Kruiskapel, zulks ter verwezenlijking van een plan om het beloop van de muren dezer kapel, die men langen tijd met de oudste Christenkerk van ons land, de St. Thomaskapel, die mede op het tegenwoordige Domplein moet gestaan hebben, geïdentificeerd heeft, in het plaveisel met een afwijkende steensoort aan te geven. Dit onderzoek heeft tot onverwachte, voor de geschiedenis van Utrecht uiterst belangrijke uitkomsten geleid. Niet alleen toch werden de gezochte fundamenten teruggevonden en bleken daaruit

ten aanzien van den vorm der kapel verschillende totnogtoe onbekende bijzonderheden, maar bij verder graven werden op een iets lager niveau de overblijfselen van een Romeinsch bouwwerk — blijkens daarbij gevonden fragmenten van steenen platen met inscripties naar alle waarschijnlijkheid een vierzijdige eerepoort — aangetroffen, hetgeen een vondst van den eersten rang mag heeten, daar deze de totnogtoe onbesliste vraag, of hier ter plaatse al of niet een Romeinsche nederzetting heeft bestaan, voor goed in positieven zin oploste.

Een tot op ongeveer 5 meter onder het straatoppervlak voortgezette proefgraving leverde voorts allerbelangrijkste gegevens, die aantoonen hoe het hooge centrum van Utrecht door herhaalde bodemophoogingen is tot stand gekomen.

Bij deze opgravingen werd gaarne gebruik gemaakt van de welwillend aangeboden medewerking van Dr. A. E. van Giffen, directeur van het Biologisch-archaeologisch Instituut der Rijks-universiteit te Groningen, die door de talrijke opgravingen, die hij in ons land geleid heeft, als een onzer eerste deskundigen op dit gebied kan gelden. Aan hem en zijn geschoold personeel is het te danken, dat niets verzuimd is om het bodemonderzoek aan streng wetenschappelijke eischen te doen beantwoorden.

De verkregen uitkomsten, die in een afzonderlijk verslag zullen gepubliceerd worden, zijn zeker van dien aard, dat er alle aanleiding bestaat de opgravingen in een volgend seizoen te hervatten en systematisch voort te zetten.

Gebruik der verzamelingen.

Voor de gemeente-administratie werden onderzoekingen ingesteld en rapporten uitgebracht over: het al of niet bestaan van vaarrechten op de Vleutensche wetering en op een gedeelte van den

Otterstroom; den rechtstoestand van eenige kadastrale perceelen nabij den tunnel in den Leidschen weg; den eigendom van de stoepen voor de perceelen Vischmarkt no. 13 en Haverstraat no. 16; levensbijzonderheden van personen, wier namen aan nieuwe straten zijn gegeven.

Ook aan tal van partikulieren werden wederom zoowel mondeling als schriftelijk inlichtingen verstrekt. Geregeld ontving het archief ook bezoek van velen, die persoonlijk onderzoekingen kwamen instellen. Als gewoonlijk was een groot aantal dier nasporingen van genealogischen of heraldischen aard. Van de andere onderwerpen, die een punt van onderzoek vormden, vallen de volgende te vermelden: de betrekking van den schilder Nicolaas van Berchem tot Utrecht; de Utrechtsche schilders J. van Liender, P. van Liender, P. J. van Liender en J. van Lokhorst; de glassnijder J. Sang; de boekilluminator Claes Peterszoen; de boekverkooper Visscher, de boekdrukkers Reers en Altheer; de werkzaamheid van den Rotterdamschen uurwerkmaker S. Douw te Utrecht; te Utrecht gevonden middeleeuwsche doodkisten; de eenhorens van St. Marie; de Utrechtsche wapenindustrie omstreeks 1625; het wapen op een huis in de Boothstraat; een watermerk van omstreeks 1670; vondsten van bouwresten aan den voet van den Domtoren; de ontwerper van de Catharijnepoort; een der commensaalhouders in het huis „de Vurige Colom"; de geschiedenis van een schuttersgilde; een verzoekschrift om godsdienstvrijheid in 1566; de geschiedenis van een altaarstuk van Anthonie van Blocklant te Bingen; de geschiedenis van het Collegium Regium; de bouwgeschiedenis van den Dom; de bouwgeschiedenis van de St. Pieterskerk; de geschiedenis van de Minderbroeders te Utrecht; de geschiedenis van de joden te Utrecht; de geschiedenis van de Engelsche kerk te Utrecht; de twist tusschen

de Hollandsche en Fransche plenipotentiarissen op het Utrechtsche vredescongres; het verblijf van den prins de Tarquiny te Utrecht; zuivelmarkten te Utrecht; de historische ontwikkeling van rechten op den grond te Utrecht; de geschiedenis van het gasthuis Leeuwenberch; de oudste geschiedenis van den sterrentoren; de Coornhertisten te Utrecht; de Armenpot van St. Jacob; St. Maartensbrooduitdeelingen te Utrecht; oude plattegronden der stad; ordonnanties op het huren van dienstboden en knechts; de regentessen van het Gereformeerd Burger Weeshuis; leerbrieven voor leerjongens van apothekers; de beteekenis van de uitdrukking „aanwerpeling van een gild"; de geschiedenis van eenige studentenvereenigingen; de herdenking van de Unie van Utrecht in 1879; de geschiedenis der Utrechtsche begraafplaatsen; locale kostuums in de provincie; de teekeningen van Pieter Saenredam; oude afbeeldingen van het Utrechtsche stadhuis; de geschiedenis van het perceel Oudegracht no. 258.

Ter raadpleging door belanghebbenden werden wederom herhaaldelijk archiefstukken en platen en kaarten uit den topografischen atlas naar archiefdepots en bibliotheken elders verzonden. Omgekeerd werden door andere archieven ten behoeve van onderzoekers hier verscheidene malen stukken hierheen gezonden.

Op daartoe gedane aanvragen werden wederom tal van afschriften van of uittreksels uit archiefstukken en fotografische reproducties van platen in de atlassen verstrekt.

Ook dit jaar werd wederom bij afwisseling een aantal teekeningen uit de topografische en historische atlassen in een der zalen

van het Centraal Museum tentoongesteld. Achtereenvolgens werden aldus ter bezichtiging gesteld reeksen van afbeeldingen van de Wittevrouwenpoort, van de Neude en van 17e-eeuwsche huizen.

Bovendien werd ter gelegenheid van de jaarlijksche feestweek in de Egmond-kapel op den Domtoren een tentoonstelling van teekeningen, prenten en foto's uit eerstgenoemden atlas ingericht, die den Domtoren in den loop der eeuwen in beeld bracht.

Aanwinsten en verliezen.

Behalve de jaarlijks terugkeerende verslagen van lichamen en vereenigingen, nieuwe jaargangen van couranten en andere vervolgwerken, die hieronder niet afzonderlijk vermeld worden, vielen de volgende aanwinsten te boeken.

Ten geschenke ontvangen werden de volgende stukken:

kwitantie van Frederick heer van IJselsteyn voor de betaling van de koopsom van het huis in den Regenboog van St. Pieter, genaamd „die herberghe van Nywenroede", en van het huis daarnaast op den hoek van de Gaesbeecksteeg, door het Jeruzalemconvent aangekocht, 1493,

van den heer L. A. baron van Ittersum,

eenige stukken afkomstig van den luitenant der Compagnie Vrijwillige jagers der Utrechtsche hoogeschool C. J. Juta,

van mevr. de wed. J. H. F. Gluysteen-van der Weerd te Kampen,

tien overdrukjes van artikelen uit het Jaarboekje van „Oud-Utrecht", 1929, van het bestuur,

H. Bouman, Thans, meer dan ooit! moed en kracht, met vertrouwen op God alleen!,

van mevr. de wed. J. H. F. Gluysteen-van der Weerd te Kampen,

Propaganda-brochure voor de Overdekte Zwem- en Badinrichting te Utrecht (1929), van het bestuur,

verzameling verkiezingsbladen en strooibiljetten betreffende de verkiezingen voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1929, van de respectieve besturen der kiesvereenigingen,

C. Cath. van de Graft, De Lijnmarkt in oude tijden, van mejuffrouw Dr. C. Cath. van de Graft,

stukken betreffende de familie Breyer. 1708—1733. (7 charters), van den heer prof. Dr. A. A. Nijland,

Ernst Cohen. 1 Okt. 1902—1 Okt. 1927. (Uit: Chemisch weekblad), van de Universiteits-bibliotheek,

Inventaris van de huijzinge, landerijen en hofsteeden, obligatien en verdere effecten naegelaaten bij de Heer Hendrik van Dam, in leeven notaris en procureur voor den Edelen Hove van Utrecht, 1784, van mejuffrouw M. van Voorthuijsen,

(Catalogus van de) Verkooping van een prachtigen en keurig onderhouden inboedel behoorende tot de nalatenschap van H. F. Kol van Ouwerkerk. Met supplement bevattende de verzameling gouden en zilveren Nederlandsche munten, van den heer C. J. Simons,

C. H. de Jonge, Het triptiek der familie van Lochorst door Jan van Scorel in het Centraal Museum te Utrecht, van Jkvr. Dr. C. H. de Jonge,

Th. Goossens, Franciscus Sonnius als catecheet, van den heer Dr. Th. Goossens te Tilburg,

W. Stechow, Zu zwei Bildern des Henrick Terbrugghen, van den heer Dr. W. Stechow te Göttingen,

B. H. Molkenboer, Utrecht, Vondel, Zachtleven en Booth, van den heer B. H. Molkenboer te Huissen,

Nieuwjaarswenschen van de torenwachters der Buurkerk voor 1856—1859 (4 stuks), van de aschkarlieden voor 1856, 1860, 1865, 1868—1872, 1874 en 1876 (10 stuks), van de gas-lantaarnopstekers voor 1848, 1856, 1858—1860 (5 stuks) en van de riooluithaalders voor 1859, 1860, 1865, 1866, 1868—1872, 1874 en 1876 (11 stuks), van het gemeente-archief te Delft,

J. W. Muller, Een en ander over oudere Stichtsche taal, van den heer prof. Dr. J. W. Muller te Leiden,

A. Beets, Utrechtsche volkswoorden en volksgezegden, van den heer Dr. A. Beets te Leiden,

A. Beets, Utrechtsche volksgezegden, -grappen, -spreekwoorden; spelen, speltermen, bijzondere namen of benamingen, enz., van denzelfde,

gelegenheidszangen op Utrechtsche personen en gebeurtenissen (14 stuks), van mevr. L. J. Royaards-Huydecoper te Maarsseveen,

Herinnering aan de plechtige opening van het Nieuwe Diakonessenhuis, Bosboomstraat No. 1, op Woensdag 10 Juli 1929, van de directie,

Bijdragen van het Instituut voor middeleeuwsche geschiedenis der Rijks-Universiteit van Utrecht,

XIV. *O. Oppermann*, Der fränkische Staatsgedanke und die Aachener Königskrönungen, van het Instituut voor middeleeuwsche geschiedenis,

Omnibus. Maandblad voor gymnasiasten, 1e—5e jrg., van de redactie,

Reglement betreffende den dienst van het bij de Rijks-Veeartsenijschool aanwezig zijnde en nader aan te stellen personeel, voor

zoover dit door den directeur van deze inrichting wordt aangesteld (1914), van de Universiteits-bibliotheek.

M. H. J. P. Thomassen, De Veeartsenijschool als 6e Faculteit der Utrechtsche Universiteit, van dezelfde.

J. Wester, Animalium hominumque saluti. Rede bij de overdracht van het rectoraat in 1919, van dezelfde.

Mededeelingen (van de) Middelbare Technische school voor de bouwkunde te Utrecht, 2e druk, van dezelfde.

Handleiding bij de grafische studie-verzameling van de school voor de grafische vakken te Utrecht. Afd. I. De Houtsnede, van het bestuur.

G. van Klaveren Pzn., De Utrechtsche veemarkten in vroegere eeuwen. (Uit: Maandblad van „Oud-Utrecht". 1928), van den heer G. van Klaveren Pzn.

J. Bruggeman, Inventaris van de archieven bij het Metropolitaan Kapittel van Utrecht van de Roomsch Katholieke Kerk der Oud bisschoppelijke Clerezie, van het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage.

G. van Klaveren Pzn., De strijd om de Utrechtsche kerkenordeningen. (Uit: Jaarboekje der Gereformeerde Kerk. 1929), van den heer G. van Klaveren Pzn..

Jaarboekje van de afd. Utrecht der Algemeene Protestanten-Vereeniging. 1923—1929 (7 deelen), van het bestuur.

Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap:

H. J. Smit, De rekeningen der Graven en Gravinnen uit het Henegouwsche huis. II. Nalezing, van het bestuur.

Bijdragen en mededeelingen van het Historisch Genootschap. L. van hetzelfde.

K. Heeringa, Inventaris van het archief van het kapittel ten Dom, van den Rijksarchivaris in Utrecht.

G. van Hoorn, Romeinsch Utrecht. (Uit: Hermeneus. 17),
van den heer Dr. G. van Hoorn,

(Programma voor de) Utr. Missieweek (en het) Ned. Int. Missiecongres (1922), van de Universiteits-bibliotheek,

Programma voor de opvoering van „Joy", ter gelegenheid van het 6e lustrum der Utrechtsche Vrouwelijke Studenten Vereeniging,
van den heer G. A. Evers,

Programma van het laatste tuinconcert in den Tivolituin door het Utrechtsch Harmonieorkest „De Korenschoof",
van het Comité,

Wijdings-samenkomst ter herdenking van den verjaardag van H. M. Koningin Wilhelmina in de Domkerk, van het Comité,

5 overdrukjes uit den Provincialen Almanak voor Utrecht, 1929,
van de redactie,

P. A. Meilink, Archieven van de Staten van Holland en de hen opgevolgde gewestelijke besturen. I. Archieven van de Staten van Holland vóór 1572,
van het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage,

H. Brouwer, Beschrijving van de doop-, trouw- en begraafboeken, benevens van de registers van overledenen enz. in Zuid-Holland, dateerende van vóór de invoering van den Burgerlijken Stand,
van hetzelfde,

W. F. H. Oldewelt, Inventaris van de archieven tot 1808 van de colleges van regenten over het Oudezijdshuiszittenhuis en over het Nieuwezijdshuiszittenhuis en van 1808—1870 van het college van regenten over de huiszittende-stadsarmen,
van het gemeente-bestuur van Amsterdam,

N. J. M. Dresch, Inventaris van het oud-archief der gemeente

Beverwijk. 1250—1817,

van het gemeente-bestuur van Beverwijk,

A. Meerkamp van Embden, De archieven van het Vrije van Sluis, 1584—1796, en Hulsterambacht, 1242—1795,

van het Rijksarchief in Zeeland te Middelburg,

W. J. Steenhoff, Catalogus der schilderijen, teekeningen, etsen en kunstvoorwerpen (in het Rijksmuseum H. W. Mesdag),

van de directie,

Catalogus van schilderijen, teekeningen en beelden in het Stedelijk Museum en andere gemeente-gebouwen bijeengebracht door de Vereeniging tot het vormen van eene Openbare Verzameling van Hedendaagsche Kunst te Amsterdam, van het bestuur,

Catalogus van ingezonden voorwerpen op de tentoonstelling van oud zilver (in het Stedelijk Museum van Zutphen en de Graafschap),

van de directie,

M. A. Evelein, Beschrijving van de verzameling van het museum G. M. Kam te Nijmegen. De Romeinsche lampen,

van de directie,

Catalogus van de verzameling beeldhouwwerken in het Nationaal Museum te Stockholm, van de directie,

Catalogus van de verzameling miniaturen in het Nationaal Museum te Stockholm, van de directie,

(Catalogus van de) Exhibition of Dutch art. 1450—1900 (te Londen), van het comité,

J. W. Stoeller, Geschiedenis van het weeshuis der Evang. Lutherse gemeente te Rotterdam, vanaf de stichting tot op heden,

van den heer W. P. Keyzer,

J. Acquoy, Instellingen van weldadigheid te Deventer,

van het gemeente-bestuur van Deventer,

A. J. E. van Ourijck van der Crab, Het geslacht Van der Crab en aanverwante familiën. Biografisch-genealogisch overzicht. 1500—1900. (Vervolg),

van den heer A. J. E. van Ourijck van der Crab te Parijs,

Voorloopige lijst der Nederlandsche monumenten:

VII. De Gemeente Amsterdam, van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg te 's-Gravenhage,

Gids voor Leersum (1928), van de Vereeniging voor vreemdelingenverkeer te Leersum,

(Catalogus van de) Openbare verkooping van het landgoed „Vollenhoven", gelegen onder De Bilt en Zeist (1922), van den heer Mr. H. Waller,

(Catalogus van de) Belangrijke openbare verkooping van het kasteel „Het huis te Linschoten" (1891), van denzelfde,

Keuren op den Lekdijk Benedendams en den IJsseldam, 1812 en c. 1820 (2 stuks), van mevr. L. J. Royaards-Huydecoper te Maarsseveen,

Reglement van het geen behoord geobserveerd te worden bij het betrekken van Dijkleger op den Leckendijk Benedendams (1814), van dezelfde,

Reglement op het beheer van den Lekdijk Benedendams en van den IJsseldam (1831), van dezelfde,

Instructie en Reglement voor den dijk-opzigter van den Lekkendijk Benedendams en van den IJsseldam, 1819, van dezelfde,

Bestekken en condities voor het maken en onderhouden van alle de gemeenelands-kribben, pak- en aardwerken voor den Lekdijk Benedendams. 1814 en 1826. (2 stuks), van dezelfde,

plattegrond der stad van c. 1572, van den heer C. W. A. Buma te Marssum,

12 afbeeldingen uit het Jaarboekje van „Oud-Utrecht", 1929,
van de redactie,

gezicht op de westzijde van de Oudegracht bij de Jansbrug (1897),
van de erven van mej. A. Fruin,

gezicht op de Oudegracht bij de Bezembrug met den manufactuurwinkel van Sinkel (c. 1890),
van den heer G. W. P. van Dokkum,

gezicht op de Stadhuisbrug uit het noordoosten met den Domtoren, van den heer H. Everwijn te Huis ter Heide,

gezicht onder een der bruggetjes over het zuidelijk gedeelte van de Kromme Nieuwe gracht. Ets door *G. W. P. van Dokkum*,
van den heer G. W. P. van Dokkum,

gezicht op de Wittevrouwenpoort uit het oosten. Fotografie c. 1855, van mevr. A. J. E. F. Labouchere-Blanckenhagen,

afbeelding van den Domtoren, voorkomende op het Gentsche altaarstuk van Hubert en Jan van Eijck,
van den heer A. Oosthoek,

gezichten op den Domtoren van het Universiteitsgebouw, op de Salvatorsklok in den nieuwen stoel en op de nieuwe luibalken en luiwielen van de klokken Salvator en Maria (4 stuks),
van den heer A. Brom Jr.,

gezicht op den Domtoren, genomen van den toren der Buurkerk,
van den heer H. Everwijn te Huis ter Heide,

gezicht in het schip der Buurkerk. Fotografie naar een schilderij van P. Saenredam, van den heer J. Eloy Brom,

gezicht op de Nicolaaskerk uit het zuidwesten (in een gefantaseerde omgeving). Fotografie naar een schilderij van onbekende hand (c. 1780), van de Galerie Dr. Schäfer te Berlijn,

afbeeldingen van eenige zuilen en gewelven van het voormalige

paleis der Duitsche keizers (4 stuks),

van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg te 's-Gravenhage,

gezicht op den voorgevel van het Stedelijk gymnasium (1886),

van de erven van mej. A. Fruin,

gezicht op den voorgevel van het Wilhelmina-Kinderziekenhuis aan de Nieuwe gracht,

van de firma E. A. van Blitz & Zn.,

gezicht in een hoekje van de groote dinerzaal van het Jaarbeurs-restaurant, van dezelfde,

verzameling gezichten op en in het gebouw, op de terrassen en in den tuin van het N.V. Huis aan de Oudegracht (12 stuks),

van de directie,

gezicht op het gebouw der voormalige Levensverzekeringsbank „Piëtas" aan den Drift, ingericht als modehuis,

van de firma E. A. van Blitz & Zn.,

gezicht op den voorgevel van het gebouw van de Nederlandsche Middenstandsbank aan de Wittevrouwenstraat, van dezelfde,

gezicht op het Verkeershuis aan de Rijnkade, van dezelfde,

gezicht op de koperpletterij en gasfabriek op het Vreeburg (op een Nieuwjaarswensch van 1857),

van het gemeente-archief te Delft,

gezichten op de voorgevels van de huizen Breedstraat no. 26, Nobeldwarsstraat nos. 5—7, Servaasbolwerk no. 12, Voorstraat no. 12 en Vredenburg nos. 15 en 16 (5 stuks),

van de firma E. A. van Blitz & Zn.,

gezicht op den ingang van het lokaal van verkoopingen Achter St. Pieter no. 18, van dezelfde,

gezicht in de hal van perceel Drift no. 21, van dezelfde,

gezicht in de salon van de ambtswoning van prof. Dr. N. W. P. Rauwenhoff aan de Nieuwe gracht no. 187 (c. 1890),
van de erven van mej. A. Fruin,
gezicht op de Catharijnebrug (c. 1885), van dezelfden,
gezicht op een gedeelte van de Willem Arntzkade bij den Draaiweg met het Zwarte water uit het noordoosten,
van de firma E. A. van Blitz & Zn.,
gezicht op de beide silo's van de brood- en meelfabriek de Korenschoof aan den Zeedijk, van dezelfde,
gezicht op de Biltstraat bij de F. C. Dondersstraat (c. 1890),
van de erven van mej. A. Fruin,
gezicht in den tuin van het buitengoed „de Oorsprong" tijdens den hevigen rijp in den winter van 1907/8, van dezelfden,
gezicht op de sluiswachterswoning bij Jaffa,
van de firma E. A. van Blitz & Zn.,
gezichten op het huis en in het park van het buitengoed Nieuweroord, c. 1890 (4 stuks), van de erven van mej. A. Fruin,
album met gezichten op het huis en in het park van het buitengoed Nieuweroord en in eenige vertrekken van het huis (c. 1900),
van dezelfden,
gezichten in verschillende zalen en in den tuin van het huis Maliebaan no. 55 (11 stuks), van de directie van het tijdschrift Het Huis oud en nieuw te Amsterdam,
affiche voor de feesten bij gelegenheid van het zesde lustrum van de Utrechtsche Vrouwelijke Studenten Vereeniging,
van den heer G. A. Evers,
gezichten in eenige zalen van het Universiteitsgebouw tijdens de mondhygiënische tentoonstelling (3 stuks),
van de firma E. A. van Blitz & Zn.,

gezichten op het Duitsche luchtschip „Graf Zeppelin" boven Utrecht (4 stuks), van den heer J. W. Deetman,

portretten van:

Jhr. G. G. Calkoen (2 stuks), van den heer Jhr. G. G. Calkoen,

de leden van de eerste vier kapittels van de Souvereine Orde van Malta, Balije Nederland (4 stuks),

van de directie van het tijdschrift Het huis oud en nieuw te Amsterdam,

G. van Oordt, hoogleeraar in de theologie (ov. 1836),

van den heer J. J. van Oordt tot Bunschoten te Velp,

prof. Dr. H. Remmelts, van den heer W. J. van Bockel,

twee albums met portretten van vereerders en vrienden en van leerlingen en oud-leerlingen, aangeboden aan prof. Mr. J. A. Fruin bij zijn 25-jarig jubileum als hoogleeraar,

van de erven van mej. A. Fruin,

eenige portretten, familiewapens en kwartierstaten van leden van de familie Van Hengst (12 stuks),

van den heer J. F. H. Heidenrijk, als executeur-testamentair van mevr. J. F. Vrancken-van Hengst, te Rotterdam,

en een verzameling portretten van Utrechtenaars uit de 2e helft der 19e eeuw (37 stuks), van de erven van mej. A. Fruin.

Aangekocht werden:

P. M. E. Gevers Deynoot, Flora Rheno-Trajectina. Flora van Utrecht, of optelling en aanwijzing van groeiplaatsen der in het wild voorkomende planten rondom de stad Utrecht en in derzelver omstreken (1843),

F. van der Elst-Boonzajer, Stedelied van Utrecht. Met muziek van *Catharina van Rennes*,

J. H. Holwerda, Dorestad en onze vroegste middeleeuwen,

Z. W. Sneller, Unie van Utrecht en Plakkaat van Verlatinge. De wording van den Nederlandschen Staat,

J. Craandijk, Wandelingen door Nederland. Utrecht,

W. van der Elst, De klokken van den Domtoren te Utrecht,

Gids van Utrecht, aanwijzende de ligging van alle straten en lijst van instellingen, vervoermiddelen enz.,

verzameling van meerendeels 18e-eeuwsche gelegenheidszangen betrekking hebbende op Utrechtsche personen en gebeurtenissen (34 stuks),

D. Berckringerius, Parentatio prosaica super luctuosissimo obitu Antonii Æmilii (1660),

J. G. Graevius, Oratio de cometis. Accessit: *A. Dutitius*, Libellus ejusdem argumenti (1665),

C. W. Star Busman, Prof. Mr. H. J. Hamaker. (Uit: De Amsterdammer. 1911),

Ph. S. van Ronkel, Prof. Dr. M. Th. Houtsma. 1890—14 Mei—1915. (Uit: Eigen Haard. 1915),

M. Weber, In memoriam A. A. W. Hubrecht. 2 Maart 1853—21 Maart 1915. (Uit: De Amsterdammer. 1915),

W. H. J., In memoriam V. A. Julius. (Uit: Utrechtsche Studentenalmanak. 1903),

K. Erasmus, Roelant Savery, sein Leben und seine Werke,

C. M. A. A. Lindeman, Joachim Anthonisz. Wtewael,

J. C. Ramaer, De verbinding te water van Amsterdam met den Rijn,

A. A. Mussert, De plannen voor de scheepvaartverbinding Amsterdam—Rijn,

H. Moreelse, Oratio de manuductione studiosi juris (1654),

J. Hoornbeek, Oratio de ecclesiarum inter se communione (1654),

F. Burmannus, Oratio inauguralis de doctrina Christiana (1662),

L. Wolzogen, Oratio inauguralis de Sole Justitiae (1664),

P. Buys, Rome en Utrecht, of korte schets van den oorsprong, voortgang en tegenwoordigen staat hunner drie hoofdgeschillen,

B. d(e) G(eer) v(an) J(utphaas), De Ridderschap van Utrecht, 1851—1880, haar begin en haar einde,

De Tivoli-tuin en Societeit te Utrecht. (Uit: Eigen Haard. 1929),

F. Moesman, De Tivoli-tuin met societeit te Utrecht verdwenen. (Uit: Buiten. 1929),

R. Fruin, De Archiefwet 1918. Derde stuk,

P. Kirn, Das Urkundenwesen und die Kanzlei der Mainzer Erzbischöfe im fünfzehnten Jahrhundert,

D. J. van der Ven, Van vrijen en trouwen op 't boerenland,

D. F. Slothouwer, Amsterdamsche huizen. 1600—1800,

A. E. d'Ailly, Historische gids van Amsterdam,

P. Koster, Hoorn in de middeleeuwen. De economische ontwikkelingsgang van een Westfriesche stad,

W. F. Emck Wz., Kroniek van Gorinchem. Geschiedkundige en andere aanteekeningen in chronologische volgorde. 1230—1927.

J. W. Pont, De Luthersche kerken in Nederland. Haar belijdenisschriften, kerkeordeningen en liederenschat. I,

Jac. Zwarts, Hoofdstukken uit de geschiedenis der Joden in Nederland,

M. von Boehn, Das Beiwerk der Mode,

M. J. Friedländer, Von Eyck bis Bruegel. Studien zur Geschichte der niederländischen Malerei,

L. Zahn, Caravaggio,

M. D. Ozinga, De Protestantsche Kerkenbouw in Nederland van Hervorming tot Franschen tijd,

E. H. ter Kuile, De houten torenbekroningen in de noordelijke Nederlanden,

F. W. Hudig, Delfter Fayence. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber,

A. S. de Blécourt en E. M. Meyers, Memorialen van het Hof (den Raad) van Holland, Zeeland en West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa. I—III,

J. Kulischer, Allgemeine Wirtschaftsgeschichte des Mittelalters und der Neuzeit. II. Die Neuzeit,

verschillende gezichten in de stad (12 stuks in omslag),

142 prentbriefkaarten met gezichten te Utrecht,

gezichten in de stad en afbeeldingen van verschillende gebouwen (Uit: Utrecht in woord en beeld, 1929) (131 stuks),

7 fotografieën van voor de topografie der stad belangrijke schilderijen in het Centraal Museum,

gezicht op de Bezembrug en de Stadhuisbrug uit het noorden (c. 1856),

gezicht op de Oudegracht met de Stadhuisbrug, de kraan en den Domtoren. Fotografie naar een schilderij van *P. J. van Liender* (1764),

gezicht op de Oudegracht met de Smeebrug en den Domtoren (c. 1860),

gezicht op de Vischmarkt van de Stadhuisbrug af,

gezicht in de Drakenburgsteeg,

gezicht in Kindgenshaven,

gezicht in een steegje in de Mariastraat. Zwartkrijtteekening door *D. G. van Luyn*,

gezicht in de Rozenstraat uit het noorden,

gezicht op de wal bij den Plompetoren. Fotografie naar een schilderij van H. Saftleven (1646),

gezicht op de oostzijde van het bolwerk Manenburg. Teekening in sepia (c. 1850),

gezicht op het bolwerk Manenburg uit het westen,

gezicht op het zuidertransept van den Dom en den toren, genomen uit de kloostergang. Lichtdruk naar een teekening van *G. W. P. van Dokkum*,

gezichten in het koor van den Dom en op het zuidertransept (Uit: Buiten. 1929),

afbeeldingen van de grafsteentjes van Keizer Konrad II en Keizer Hendrik V in het Domkoor (2 stuks),

gezicht op den Domtoren in een gefantaseerde stad. Fotografie naar een schilderij van *Frans de Momper* (c. 1650),

gezicht op den Domtoren uit het westen. Fotografie naar een teekening van *J. de Beyer* (1746),

gezichten op den Domtoren uit het zuidoosten c. 1890 en c. 1920 (2 stuks),

gezicht op den Domtoren, genomen van den toren der Buurkerk,

gezicht op den noordoosthoek van de kloostergang van den Dom. Ets door *G. W. P. van Dokkum*,

gezicht in het kapittelhuis van den Dom (Groot Auditorium) met de nieuwe opstelling der faculteitsvaandels en afbeelding van het zesde faculteitsvaandel,

gezicht in het kapittelhuis van den Dom,

gezicht op het koor en het zuidertransept van de Pieterskerk (Uit: Buiten. 1929),

gezichten op den zuidelijken arm van de kloostergang van St. Marie (2 stuks),

gezicht op de buitenpoort van de St. Servaas-abdij. Teekening in kleuren door *W. Roelofs* (1837),

gezicht op de Gronsveltkameren uit het zuidwesten. Zwartkrijtteekening door *E. Adriani-Hovy*,

gezicht op den ingang van de akademie (c. 1890),

afbeeldingen van twee schilderijen van Ferd. Bol, hangende in een der zalen van het Universiteitsgebouw,

gezicht op den voorgevel van het clubgebouw van de Utrechtsche Vrouwelijke Studenten Vereeniging (Achter St. Pieter no. 11),

gezichten op de bovenverdieping van de kapel en in de Barokkamer van het Centraal Museum en afbeeldingen van eenige tentoongestelde voorwerpen (4 stuks),

gezicht in den tuin van het Centraal Museum,

gezicht op het Verkeershuis aan de Rijnkade,

gezicht op het Hotel des Pays-Bas kort voor de gedeeltelijke verbouwing en afbeelding van een plafond in een der zalen,

gezichten op en in het veilingsgebouw voor bloemen en planten (2 stuks),

gezicht op den molen „De Meiboom" aan het Paardenveld. Penteekening door *C. van Velzel* (c. 1905),

gezicht op de huizen aan de noordoostzijde van Achter Clarenburg,

gezicht op den zuidelijken zijgevel van het huis Boothstraat no. 6, tijdens den bouw van een garage in den tuin van het huis,

gezicht op eenige achterhuizen van de Donkere Gaard. Potloodteekening door *D. G. van Luyn*,

gezicht op de achterzijde van eenige huizen aan de Lijnmarkt,

genomen uit het Wed. Potloodteekening door *D. G. van Luyn*,

gezicht op den voorgevel van het huis „Putruwiel" (Oudegracht no. 134). Potloodteekening door *A. van de Pol*,

gezichten op de voorgevels van de huizen Ambachtstraat no. 3—11, Breedstraat no. 1, Ganzenmarkt no. 30, Janskerkhof no. 5, Jansveld no. 26 en 28, Korte Viestraat no. 10, Kromme Nieuwegracht no. 22, Lange Lauwerstraat no. 32, Neude no. 1, Oudegracht no. 122, Pieterstraat no. 5, Vinkenburgstraat no. 24—28, Vischmarkt no. 6 en 7, Voorstraat no. 25 en Vrouwjuttenstraat no. 45 (15 stuks),

gezicht op de Smakkelaarsbrug,

gezicht op de Lucasbrug,

gezichten op de Vollersbrug uit het zuiden (2 stuks),

gezicht op eenige huisjes aan de noordzijde van het Zwarte water bij Lauwerecht,

gezicht op den Gruttersdijk bij de Flieruilensteeg,

gezicht op den voorgevel van het Stads- en academisch ziekenhuis,

gezicht op het hotel, het café en de stalgebouwen van de Mij. Veestallen aan het Veemarktplein,

gezicht op de huisjes aan de westzijde van het Leidsche Veer,

gezicht op den Tolsteegsingel bij de Abstederbrug,

gezicht op den Wittevrouwensingel tusschen Vaaltbrug en Kleine singel,

gezicht op het gebouw van 's Rijks Veeartsenijschool aan de Biltstraat (1829),

gezichten op de gebouwen en in den tuin van de societeit Tivoli aan den Wittevrouwensingel (7 stuks),

gezicht op de huisjes aan de zuidzijde van de Nassaulaan,

afbeelding van het huldeblijk den hoogleeraar R. van Rees in

1856 bij zijn 25-jarig ambts-jubileum aangeboden,

73 afbeeldingen van Utrechtsche gebeurtenissen in 1929. (Uit: Utrecht in woord en beeld),

38 foto's door de Vereenigde Fotobureaux met afbeeldingen van Utrechtsche gebeurtenissen in 1929,

portretten van: paus Adriaan VI (2 stuks), prof. Dr. H. Aldershoff, Ds. B. Batelaan, H. B. Berghuys, P. den Breeje, Ir. W. L. C. Bruinings, prof. Dr. W. Caland, prof. Dr. J. A. Cramer, Jacob van Driebergen, vice-deken van het kapittel van St. Jan (ov. 1509), W. G. van Dijk, griffier ter secretarie der stad Utrecht (ov. 1855), bisschop George van Egmond, J. D. Hahn, hoogleeraar in de natuurkunde (ov. 1784), prof. Dr. H. Th. Obbink, den Senaat van Unitas Studiosorum Rheno Traiectina, den Senaat van de Vrouwelijke studentenvereeniging, Mgr. H. van de Wetering, prof. Dr. H. J. M. Weve, prof. Dr. C. Winkler, prof. L. K. Wolff, Dr. A. I. M. J. van Wijnbergen en een verzameling portretten — ruim 400 stuks — van bekende Utrechtenaars.

Met de verzamelingen werden vereenigd de volgende stukken, reeds vroeger aan de gemeente toebehoorende:

3 charters en eenige losse stukken behoorende tot het archief van het St. Margarethenhof,

eenige registers en losse stukken behoorende tot het archief van de fundatie van Huybert Edmontsz. van Buchell,

stukken betreffende de feestelijkheden ter herdenking van het sluiten van de Unie van Utrecht en ter gedenking van de voltooiing van de restauratie van den Domtoren,

C. W. Wagenaar, De Unie van Utrecht en de Domtoren. Herinnering aan 23 Januari 1929,

(Programma voor de) Uitvoering van het Stedelied voor Utrecht en enkele andere liederen door het dameskoor van „Bel Canto" in de hal van het stadhuis op Donderdag 18 April 1929,

G. W. van Heukelom, Geschiedenis en herstellingswerken van den Domtoren te Utrecht tot 1929. Voorafgegaan door de rede van burgemeester *J. P. Fockema Andreæ*, De Domtoren in welstand, uitgesproken bij de plechtige samenkomst in den Domtoren, ter gelegenheid van de voltooiing der restauratie,

Scheepvaartverbinding Amsterdam—Boven-Rijn. Redevoeringen gehouden in de openbare vergadering op Donderdag 22 November 1928 in het gebouw Tivoli, belegd door het gemeentebestuur van Utrecht,

Verbinding van Amsterdam met den Boven-Rijn. Brief van het gemeentebestuur van Utrecht, met bijlagen, aan den Raad van Amsterdam. 30 Maart 1929,

Wegwijzer door het Centraal Museum te Utrecht, 1929,

Officieel programma (van de) Feestweek van 7 tot en met 13 Augustus 1929,

De Vraagbaak. Utrechtsch jaarboek. 1e jrg.

situatie van het plein Vredenburg, met aanwijzingen van de bij het leggen eener nieuwe rioleering voor den dag gekomen muren van het voormalige kasteel,

afbeeldingen van den aanhef, het slot en de onderteekening van de Unie van Utrecht, naar het origineel in het Algemeen Rijksarchief (4 stuks).

In bruikleen ontvangen werden:

Notulen der directievergaderingen van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap. 1875—1924 (2 deelen),

Programma's van het genootschap. 1779—1787 en 1789 (10 stuks),
Afschriften van uitgaande brieven. 1855—1917 (1 deel),
Rapport met bijlagen van de door het genootschap benoemde Commissie tot het instellen van een onderzoek betreffende de universitaire opleiding der juristen. 1915—1917,

van de directie van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap.

II. MUSEUM.

Het personeel, onderging dit jaar geenerlei wijziging. Personeel.

In het onderhoud van het gebouw werd door of vanwege den dienst der Gemeentewerken geregeld voorzien. Herhaaldelijk voorkomende storingen in de electrische verlichting gaven aanleiding tot het instellen van een grondig onderzoek naar den toestand der lichtleidingen door het geheele museumgebouw, waarbij aan den dag kwam, dat de nog in den oorlogstijd aangelegde installatie algeheele vernieuwing vereischte. Het scheen gewenscht om bij die gelegenheid ook eenige uitbreiding aan de verlichting, die thans alleen voor contrôle-verlichting dient, te geven, zoodat deze bij donkere dagen ook voor zaalverlichting zal kunnen dienen. Het daartoe opgemaakte plan zal eerst in 1930 tot uitvoering kunnen komen, doch in afwachting daarvan werd reeds de verlichting in de bij het Aartsbisschoppelijk Museum in gebruik zijnde kapel, die onmiddellijk gevaar opleverde, gewijzigd, waarbij een fraaie indirecte verlichting werd aangebracht, die uitnemend voldoet. De sierlijke ornamenten daarvoor zijn door den conservator van het Aartsbisschoppelijk Gebouw.

Museum, den edelsmid J. Eloy Brom, ontworpen en op diens atelier uitgevoerd.

Materieele toestand der verzamelingen.

Dit jaar vereischten de schilderijen, met name de op paneel geschilderde, bijzondere zorg. Het abnormaal geringe vochtigheidsgehalte van de lucht toch, waarmede de langdurige koudeperiode in de eerste maanden van het jaar gepaard ging, bleek een hoogst nadeeligen invloed uit te oefenen op alle schilderijen op paneel. Tal van musea in Europa hebben met dit euvel te kampen gehad en ook ons museum werd er niet voor gespaard. Bij een dergelijke atmosferische gesteldheid krimpt het oude hout en trekt het krom, als gevolg waarvan de planken, waaruit de paneelen bestaan, uiteenwijken of scheuren en in de verf blaasvorming optreedt of deze afschilfert. Zoodra de eerste symptonen dezer verschijnselen ontdekt werden, zijn dadelijk alle maatregelen genomen om het vochtgehalte der lucht te verhoogen, wat ten slotte alleen in afdoende mate mogelijk bleek door de vloeren na het sluitingsuur flink nat te laten sproeien. Zoo zijn de nadeelige gevolgen zooveel mogelijk beperkt, maar toch is niet voorkomen kunnen worden, dat een twaalftal schilderijen uit de stedelijke verzameling, waarvan vier uit de verzameling-Chabot, en een nog grooter aantal van het Aartsbisschoppelijk Museum meer of min schade leden. Daar het hier zuiver een geval van overmacht betrof, sprak het vanzelf, dat de schade voor rekening der verschillende eigenaars moest komen. Met de restauratie van de schilderijen van het Aartsbisschoppelijk Museum heeft ons museum dan ook, behalve wat de zorg voor de verzending betreft, geen bemoeienis gehad, de vier van den heer Chabot werden door onze tusschenkomst door de firma Schuuring & Adama, die gewoonlijk de schilderijen van het museum behandelt, voor rekening

van den eigenaar hersteld en van de acht overige uit de stedelijke verzameling werden achtereenvolgens vijf, die dit in de eerste plaats behoefden, aan dezelfde firma toevertrouwd. Daar deze tengevolge der algemeene calamiteit met werk overstelpt was, moesten de drie overige tot het volgend jaar blijven wachten, hetgeen de toestand, waarin zij verkeerden, trouwens gedoogde. De ter restauratie gegeven schilderijen waren voor het eind van het jaar alle weder terugontvangen, en bevinden zich thans weder in voortreffelijke conditie.

In het voorjaar werd eveneens terugontvangen de vleugel van het 16e-eeuwsche drieluik met de stichtersportretten van Heer Lambert Snoy en Vrouwe Emmerenciana Pauw van Darthuizen, dat het vorige jaar ter restauratie was gegeven, en dat thans dank zij de zorgvuldige wijze, waarop het stuk behandeld is, zijn oorspronkelijke voorkomen herwonnen heeft.

Ten slotte werd nog het late landschap van Abraham Bloemaert met de voorstelling van Latona en de Lycische boeren door de firma Schuuring & Adama van de vuile vernislaag ontdaan en opnieuw vernist. Het stuk vertoont nu weder zijn fraaie kleuren, die geheel vertroebeld waren.

Behalve de schilderijen hebben ook eenige oude meubelen van de droogte te lijden gehad, wat voornamelijk hierin bestond, dat het opgebrachte fineer losliet of opbolde. Door een meubelmaker is alles wederom volkomen in orde gemaakt.

Andere kleine herstellingen aan museum-voorwerpen werden als gewoonlijk door het personeel uitgevoerd.

Voortzetting der werkzaamheden.

In de indeeling der schilderijenzalen werd eenige wijziging gebracht. Eenerzijds noopte daartoe de heugelijke uitbreiding, die de verzameling schilderijen van oude kunst ook dit jaar wederom

onderging, anderzijds het verlies, dat de moderne schilderijen-afdeeling leed, doordat tengevolge van het overlijden van eenige inbruikleengevers een groot aantal schilderijen uit die afdeeling werd teruggenomen. Een der zalen van laatstgenoemde afdeeling kwam daardoor vrij en werd nu bij die van eerstgenoemde getrokken en voor de verzameling-Chabot bestemd, welke in deze grootere en beter verlichte zaal veel beter tot haar recht komt dan in de kleine hoekzaal, waarin zij totnogtoe hing. Voor de verzameling schilderijen van oude Utrechtsche meesters kwamen zoodoende 6 zalen in plaats van 5 ter beschikking. Voor de nieuwe aanwinsten kon aldus plaats gevonden worden, terwijl de stukken die het vorige jaar wegens plaatsgebrek voorloopig verwijderd hadden moeten worden, weder met de verzameling konden vereenigd worden.

Het is dus aan een toevalligen samenloop van omstandigheden te danken, dat hier voor het nijpende plaatsgebrek een oplossing kon gevonden worden. Blijvend kan deze oplossing echter niet zijn, daar er het groote nadeel aan kleeft, dat nu de doorgaande circulatie door de moderne afdeeling verbroken is en het ook te verwachten is, dat deze afdeeling weder op normale wijze zal aangroeien. Op uitbreiding van het museumgebouw zal men dus onverminderd het oog gevestigd moeten houden, en dit te meer daar ook de verzameling Romeinsche en Nederlandsche oudheden van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap spoedig meer expositie-ruimte zal behoeven. De hiervóór op blz. 4 en 5 vermelde opgravingen op het Domplein toch hebben, hoe beperkt deze ook waren, reeds een groot aantal Romeinsche en middeleeuwsche voorwerpen, waaronder potten, kruiken, schalen enz., opgeleverd, die door het personeel van het Biologisch-archaeologisch Instituut te Groningen met veel geduld uit de gevonden scherven zijn gereconstrueerd en die alleen

reeds meer expositie-ruimte zullen vereischen dan nog in die afdeeling beschikbaar is, terwijl bij hervatting der opgravingen op grooter schaal nog veel en veel meer te verwachten is. Het zal dan ook wenschelijk zijn, dat van de zijde van het gemeentebestuur pogingen in het werk gesteld worden om weder de vrije beschikking te verkrijgen over de bij het departement van defensie in gebruik zijnde artilleriestallen, die onmiddellijk achter het museum gelegen zijn, waardoor de mogelijkheid van uitbreiding van het gebouw aan die zijde — wellicht door stichting van een afzonderlijk schilderijenpaviljoen — zou worden verkregen.

Een belangrijke verbetering kwam in de opstelling der fraaie beelden van de graftombe van bisschop Rudolf van Diepholt in de eerste schilderijenzaal. Wij danken dit aan het initiatief en de vrijgevigheid van mevrouw d'Aulnis de Bourouill-Twiss, die zelf op een precieuser wijze van opstelling had aangedrongen en de kosten ervan wel heeft willen dragen. Ir. Dr. G. W. van Heukelom vonden wij bereid het ontwerp voor deze opstelling te maken, die bijzonder geslaagd genoemd mag worden. Tegen den steenrooden achtergrond van jute van het sobere doch fraaie meubel komen de beelden thans prachtig uit.

In de moderne-schilderijen-afdeeling kwam weder herhaaldelijk afwisseling, doordat in bruikleen gegeven stukken door andere werden vervangen.

Als gewoonlijk werd met Kerstmis een bijzondere tentoonstelling ingericht. Ditmaal was deze gewijd aan werk van Rembrandt's grooten leerling Aert de Gelder. Uit het bezit van musea, particulieren en kunsthandelaars kon een uitgezochte collectie van een twintigtal werken, die den schilder in verschillende perioden van zijn werkzaamheid toonden, worden bijeengebracht.

De nummering van de voorwerpen van het Historisch Museum volgens den nieuwen catalogus kwam geheel gereed.

De voorbereidingswerkzaamheden voor den schilderijen-catalogus werden geregeld voortgezet. Deze voorbereiding zal aanzienlijk meer tijd vorderen dan eerst geraamd was, daar met het bestuur van het Aartsbisschoppelijk Museum overeenstemming werd verkregen over de opneming ook van de schilderijen van dat museum in den catalogus, waardoor de omvang daarvan nagenoeg verdubbeld zal worden.

De bewerking van den kaart-catalogus bevattende gegevens omtrent Utrechtsche kunstenaars werd regelmatig vervolgd.

Van den beknopten wegwijzer door het museum, waarvan de oplaag uitgeput geraakte, werd de tekst met het oog op de vele wijzigingen, die geleidelijk in de opstelling der voorwerpen was gekomen, geheel herzien. De nieuwe druk kwam tijdig gereed, zoodat met den verkoop zonder onderbreking kon worden doorgegaan.

Aanwinsten en verliezen.

Onder de aanwinsten verdienen eenige bijzondere vermelding. Vooreerst die, welke de opgravingen op het Domplein hebben opgeleverd. Het groot aantal kleinere voorwerpen en fragmenten en scherven van Romeinsche en middeleeuwsche potten, kruiken, schalen enz. is, daar deze aan het eind van het jaar nog ter bestudeering door dr. A. E. van Giffen in het Biologisch-archaeologisch Instituut te Groningen berustten, nog niet in het museum opgenomen kunnen worden en evenmin was dit het geval met de fragmenten van de steenen platen met inscripties, afkomstig van de aan het licht gekomen Romeinsche eerepoort, welker ontcijfering prof. dr. C. W. Vollgraff zich tot taak gesteld heeft, doch wel zijn reeds overgebracht een forsch, uit zware steenblokken bestaand fragment van een der bogen van deze poort en twee zware middeleeuwsche rood-zandstee-

nen sarcofagen van een type, dat totnogtoe hier niet was aangetroffen. De boog is opgesteld in de afdeeling der Romeinsche en Nederlandsche oudheden, de beide sarcofagen in de hal bij de overige typen van doodkisten.

Voor de verzameling schilderijen van oude Utrechtsche meesters werd een bijzonder gelukkige aanwinst verkregen, doordat het gelukte de keerzijde op te sporen van den drieluikvleugel met de stichtersportretten van Lambert Snoy en Emmerenciana Pauw van Darthuizen, dien het museum het vorige jaar van den heer W. van Beuningen ten geschenke mocht ontvangen. Deze keerzijde vertoont een fraai geschilderde Bespotting van Christus. Bij de veiling in 1928 van het museum-van Stolk, waaruit de beide paneelen afkomstig zijn, waren zij door de firma Frederik Muller & Co. afzonderlijk als niet bijeenbehoorend verkocht, met het gevolg dat terwijl het eene paneel voor rekening van den heer van Beuningen voor het museum kon aangekocht worden, het andere door een te Parijs gevestigden Nederlandschen kunsthandelaar in opdracht van een derde werd aangekocht. Bij een in dit jaar ingestelde nasporing bleek het stuk nog in het bezit van dezen laatste te zijn, en het was de heer K. F. Hein te Bilthoven, die ons in staat heeft willen stellen het van dezen aan te koopen door het daarvoor benoodigde aanzienlijke bedrag te onzer beschikking te stellen. Dank zij zijn vrijgevigheid zijn de ongelukkigerwijs uiteengeraakte stukken dus weer in het museum vereenigd kunnen worden.

Grooten dank is het museum ook weder verschuldigd aan den heer J. J. M. Chabot te Clarens, die weder aanstonds bereid was een voor onze verzameling zeer gewenscht fraai bloemstukje van Roelant Savery aan te koopen en aan het museum in bruikleen te geven.

Onder de stukken, die het museum zelf aankocht, vallen als be-

langrijkste te vermelden een fijn geschilderd bloemstuk van Abraham Bosschaert en een in prachtige gouden tinten geschilderd Italiaansch landschap van Jan Both. De aankoop van laatstgenoemd kapitaal stuk was alleen mogelijk door de royale hulp, die de Vereeniging „Rembrandt" het museum heeft willen bieden door de geheele koopsom als renteloos voorschot te verstrekken.

Ten slotte valt nog als tijdelijke — maar naar te hopen is blijvende — aanwinst te vermelden een hoogst belangrijk werk van Jan van Scorel, een Beweening van Christus, dat door de Johan de Witt Galleries te New-York het museum te koop aangeboden werd en voor ongeveer een jaar in bruikleen werd gelaten ten einde de gelegenheid te scheppen om de voor dien aankoop benoodigde middelen — een zeer aanzienlijk bedrag — zoo mogelijk bijeen te brengen. Aan het eind van het jaar waren de pogingen daartoe nog niet geslaagd, maar de actie van het Nationaal Comité, dat zich het bijeenbrengen van een fonds van 1 millioen gulden ter versterking van het kapitaal der Vereeniging „Rembrandt" ten doel stelt, doet verwachten, dat deze Vereeniging te zijner tijd als het fonds bijeen is, bereid zal zijn krachtigen steun voor dien aankoop te verleenen.

Ook voor het Historisch Museum der stad werd een tweetal schilderijen verworven, die bijzondere vermelding verdienen, al was het alleen reeds omdat hun aankoop door steun van partikulieren is mogelijk gemaakt. Het eene is een goed geschilderd werk van P. J. van Liender, voorstellende een gezicht op de stadhuisbrug met het oude stadhuis en op den voorgrond de kraan en is topografisch belangrijk, omdat uit den tijd, waarin het geschilderd is — het draagt het jaartal 1764 — noch het museum noch de topografische atlas der stad een afbeelding van dit stadsgezicht bezit. Dank zij de vrijgevigheid der heeren Dr. J. Hartog, J. M. P. Harte en P. P. van

der Pluym, die daartoe belangrijke bijdragen schonken, kon dit werk worden aangekocht. Het tweede schilderij is het portret van den Utrechtschen schilder J. Kobell door P. C. Wonder, welks aankoop grootendeels bekostigd kon worden uit een bedrag, dat de heer Mr. P. A. van Oosterwijk Bruijn te Maartensdijk ter besteding in het belang van het museum had willen beschikbaar stellen. Aan genoemde heeren moge voor de door hen verleende hulp hier nogmaals een woord van hartelijken dank gebracht worden.

Een aanwinst van buitengewone beteekenis werd ten slotte ook voor de afdeeling moderne kunst verkregen. Dr. J. Mendes da Costa toch, onze bekende beeldhouwer, die het museum reeds in 1925 zijn unieke verzameling modellen van door hem uitgevoerde beeldhouwwerken had geschonken, heeft daaraan thans nog een uitgebreide collectie beeldgroepjes en gebruiksvoorwerpen in grès-cérame van zijn hand, tezamen 69 stuks, willen toevoegen. Onder de beeldgroepjes bevinden zich eenige van de prachtige, zoo raak getroffen figuurtjes van Joodsche vrouwen en een aantal dierfiguren, waarvan hier in het bijzonder het ontroerende „zieke aapje" moge vermeld worden. Het zijn alle hoogst zeldzame stukken, daar zij slechts in zeer enkele exemplaren door den meester vervaardigd zijn. Evenals de veelal van geestige versiering voorziene gebruiksvoorwerpen dateeren zij uit de jaren 1895—1905, van welke periode van 's meesters werkzaamheid op dit gebied de verzameling een fraai overzicht geeft. De collectie heeft toebehoord aan de overleden echtgenoote van den meester, mevrouw A. Mendes da Costa-Jessurun de Mesquita, en moet in verband daarmede volgens een door den schenker gestelde voorwaarde bijeengehouden en gezamenlijk geëxposeerd worden. De heer Mendes da Costa was zoo vriendelijk zelf bij de opstelling zijn medewerking te verleenen en aan zijn fijne smaak

is het dan ook grootendeels te danken, dat de naar zijn aanwijzingen ingerichte vitrine, die de collectie bevat, een zoo bijzonder fraaie rangschikking te zien geeft. Door deze prachtige schenking heeft de heer Mendes da Costa het museum wel ten zeerste opnieuw aan zich verplicht.

Voor de verdere talrijke aanwinsten moge verwezen worden naar de volledige lijst, die thans hier volgt:

Ten geschenke werden ontvangen:

een der vleugels van een drieluik met de voorstelling van de Bespotting van Christus, vermoedelijk Utrechtsch werk (c. 1530), keerzijde van den ten vorige jare verworven vleugel met de stichtersportretten van Lambert Snoy en Emmerenciana Pauw van Darthuizen, van den heer K. F. Hein te Bilthoven,

schilderij van *D. P. van Lokhorst*, Koeien in een landschap (2e helft 19e eeuw), van den heer H. C. van Mansvelt,

twee potloodteekeningen van J. F. M. Mourot, genre-tafereeltjes, (1e helft 19e eeuw), van den heer D. A. Hoogendijk te Amsterdam,

beeld, voorstellend het Vormend Denken door Dr. J. Mendes da Costa (1921) (gipsafgietsel), van den heer Dr. J. Mendes da Costa te Amsterdam,

verzameling beeldgroepjes en gebruiksvoorwerpen in grès-cérame door Dr. J. Mendes da Costa, 69 stuks, van denzelfde,

portret van den schilder Henrick Ter Brugghen, reproductie van een gravure door P. Bodart naar een 17e-eeuwsche teekening van G. Hoet, van den heer A. L. C. Ter Bruggen te Bussum,

bronzen medaille met borstbeeld van J. A. H. Wagenaar, klokkenist van den Domtoren (1929), van de Utrechtsche Klokkenspelvereeniging,

vier gebeeldhouwde houten consoles met dekstukken en vier consoles van terra cotta, afkomstig van de huizen Ganzenmarkt nos. 16 en 18 (omstreeks 1700), van de gebroeders Stamhuis,

haardsteen met versiering van medaillons en bloemvazen (1610), van de Utrechtsche Brandwaarborgmaatschappij,

medaillonportret in gips van burgemeester Mr. Cypriaan Berger (1787), van den heer J. F. H. Heidenrijk, executeur-testamentair van mevr. J. F. Vrancken-van Hengst, te Rotterdam,

medaillonportret in gips van professor G. Bonnet (1778), van denzelfde,

een collectie Fransche assignaten (omstreeks 1800), van den heer Ir. J. L. Huysinga,

insignes van de Studentenclubs „Whist" en „de Zwabber" (1890 en 1920) van den heer Koch,

vaandel van de Vereeniging van Fabrieks- en Handwerksnijverheid 1864—1874, van den voorzitter der vereeniging J. H. van Dranen,

doopkleed, doopjurk en kindermutsje van N. J. P. Kien (1800), van mevr. Koudijs-Boeschoten te Amsterdam,

tullen kraagje (omstreeks 1830), van mej. P. Bolken te Amersfoort,

neteldoeksche muts (omstreeks 1840), van barones Marie Du Tour te Lausanne,

een aantal kleedingsattributen (shawl, strooken, lint, gebreid taschje) (1e helft 19e eeuw), van mej. A. G. Wefers Bettink te Huis ter Heide,

ceintuur, schildpadden gesp en schildpadden oorbellen (2e helft

19e eeuw), van mej. H. E. Kleynhens te Arnhem,

grijze moiré parasol (midden 19e eeuw),

van de dames van Beeck Calkoen,

kinderspeelgoed: ladenkastje, nachtkastje, armstoel, linnenpers, theestoof, eetservies van Wedgwood, likeurstelletje van rood glas en tinnen serviesje (19e eeuw), van dezelfden,

eikenhouten mangel (19e eeuw),

van de familie Badon Ghijben te Haarlem,

twee koperen glazenspuiten (19e eeuw),

van de dames van Beeck Calkoen,

Aangekocht werden:

een schilderij van Abraham Bloemaert, „De apostel Paulus", 1631,

een schilderij van *Abraham Bosschaert*, „Vaas met bloemen", (1635),

een schilderij van *Jan Both*, „Italiaansch landschap", (omstreeks 1650),

een teekening van *W. Bemmel*, „Italiaansch landschap", (2e helft 17e eeuw),

het door *P. C. Wonder* geschilderde portret van J. Kobell (begin 19e eeuw),

een schilderij van *P. J. van Liender*, Oudegracht bij de stadhuisbrug met de huizen Hasenberch en Lichtenberch (1764),

een gedreven zilveren schaal, ontworpen en uitgevoerd door F. Zwollo Sr. (1929),

een glazen schaal, ontwerp-Copier (glasfabriek Leerdam) (1929),

een spinet, vervaardigd in de fabriek Pougeois te Parijs (midden 19e eeuw).

Met de verzamelingen werden vereenigd de volgende reeds aan de gemeente toebehoorende voorwerpen:

vijf fragmenten van een der bogen van een Romeinsche eerepoort (3e eeuw), gevonden bij de opgravingen op het Domplein,

twee doodkisten (11e of 12e eeuw), eveneens gevonden bij de opgravingen op het Domplein,

. raamkozijn met ijzeren hek en gebeeldhouwde steenen guirlandes (midden 17e eeuw), afkomstig van den stal Jansdam no. 5,

twee pilasters van tegels en drie tegeltableaux (tweede helft 17e eeuw en 18e eeuw) uit een schouw van de boerderij Chartroise,

een verzameling muurtegels (17e en 18e eeuw), afkomstig van de hofstede Het Goed ten Rhijn,

een eikenhouten schoorsteenfries met gebeeldhouwd ornament en wapen (omstreeks 1560), afkomstig van de boerderij De Numerie bij Rhijnauwen,

twee gebeeldhouwde houten korinthische kapiteelen (midden 17e eeuw), aangetroffen op den zolder van het bureau van Gemeentewerken,

fragment van een zwaard (midden 14e eeuw), gevonden bij graafwerk aan de Westerkade,

een ijzeren sleutel (17e eeuw), gevonden bij graafwerk aan de Westerkade.

In bruikleen werden ontvangen:

een schilderij van *Jan van Scorel*, „De barmhartige Samaritaan" (1537), van mevrouw J. H. der Kinderen-Besier te Amsterdam,

een schilderij van *Jan van Scorel*, „De Beweening van Christus (c. 1540), van de Johan de Witt Galleries te New-York,

een schilderij toegeschreven aan *Jan van Scorel*, „Petrus aan het

meer van Tiberias" (1e helft 16e eeuw),

van Jhr. B. W. F. van Riemsdijk te Amsterdam,

een schilderij toegeschreven aan *Jan van Scorel*, Mansportret,

van den heer F. H. Fentener van Vlissingen,

een schilderij van *Roelandt Savery*, Bloemenstilleven (1601?),

van den heer J. J. M. Chabot te Clarens,

een schilderij van *D. van Baburen*, „De Doornenkroning" (c. 1620)

van het Franciskanerklooster te Weert,

een schilderij toegeschreven aan *Gerard van Honthorst*, „Drie Koningenfeest" (c. 1625),

van den heer Dr. Schottlaender te Nieder-Kunzendorf,

een schilderij van *Jan van Bijlert*, Mansportret (c. 1650),

van Jhr. B. W. F. van Riemsdijk te Amsterdam,

een schilderij van *Michiel Simons*, Vruchtenstilleven (c. 1660),

van den heer H. Hamburger te Parijs,

een schilderij van *Abraham Mignon*, Vruchtenfestoen (c. 1670),

van de Gebr. Douwes te Amsterdam,

een schilderij van *B. Assteyn*, Bloemenstilleven (c. 1650),

van Jhr. B. W. F. van Riemsdijk te Amsterdam,

een schilderij van *Th. van Thulden*, „Athene en Pegasus" (c. 1650),

van Ir. L. B. Huygen te Amersfoort,

een schilderij van *N. Vleughels*, „De verloren Zoon" (c. 1700),

van denzelfde,

twee schilderijen van *C. Verbruggen*, Allegorieën op den zomer en den herfst (c. 1700),

van denzelfde,

een glazen beker met het gegraveerde portret van mevrouw A. G. J. van Oordt-Bosch van Bunschoten (begin 19e eeuw),

van den heer J. J. van Oordt tot Bunschoten te Velp,

het oude vaandel van de Utrechtsche Postfanfare „Onder Ons"

(1903), van het bestuur der Utrechtsche Postfanfare,
twee zijden japonnen (1740 en 1816),
van den heer Mr. Dr. S. van Brakel,
acht gobelin kussens met stads- en familiewapens (1679—1755),
van Jhr. Mr. F. Groeninx van Zoelen te 's-Gravenhage,
een verzameling zilver kinderspeelgoed (18e en 1e helft 19e eeuw),
van den heer en mevrouw Waller-Pierson,
een Duitsche kachel van aardewerk (fabriek van Villeroy en Boch)
(19e eeuw), van den heer P. Daub,
en ten slotte voor de wisselverzameling van hedendaagsche kunst
de navolgende schilderijen en teekeningen:

E. van Beever, Meisje, van den heer A. Waller,
G. H. Breitner, Artillerie, van denzelfde,
G. H. Breitner, De windstoot, van den heer W. Scherjon,
Ch. F. Daubigny, Zeegezicht, van den heer A. Waller,
Vincent van Gogh, Landschap met populieren,
van den heer W. Scherjon,
Isaac Israels, Vrouw op straat, van den heer A. Waller,
Isaac Israels, Javanen, van denzelfde,
J. E. Karsen, Boerderij, van denzelfde,
J. E. Karsen, Gezicht op Noordwijk, van den heer W. Scherjon,
Jan Mankes, Jonge lijster, van den heer A. Waller,
B. Midderigh-Bokhorst, twee kinderportretten, van denzelfde,
Dirk Nijland, Zeegezicht, van denzelfde,
W. Oepts, Orkest, van denzelfde,
L. Ribot, La Samaritaine, van den heer A. Oosthoek,
Ary Scheffer, Jongensportret, van den heer W. Scherjon,
Charley Toorop, Kinderkopje, van denzelfde,
Jan Toorop, Interieur, van mevrouw Charley Toorop,

Floris Verster, Witte pot met scabiosa,
van den heer W. Scherjon,
Floris Verster, Bloemkransje, van denzelfde,
Floris Verster, Vaasje met hulst, van denzelfde,
Floris Verster, Bokkingen, van denzelfde,
Floris Verster, Interieur der Hoogelandsche kerk te Leiden,
van den heer A. Waller,
Floris Verster, Bij het raam, van denzelfde,
J. A. Zandleven, Duinen, van denzelfde,
J. A. Zandleven, Pot met bloemen, van denzelfde.

Tegenover deze aanwinsten stonden de volgende verliezen: verkocht werden aan den heer J. L. F. van Son te Bilthoven zes 18e-eeuwsche familieportretten, die voor het museum van minder belang waren, als: de portretten van Leonard de Jongh, ambachtsheer van Hedikhuizen, en diens echtgenoote Anna Elisabeth Geertruid van Son, ambachtsvrouw van Raamsdonk, beide door *François Wicart*, die van Mr. Simon de Jongh van Son, ambachtsheer van Raamsdonk, en diens echtgenoote Charlotte Hahn, beide door *Cornelis van Cuylenburg*, en die van de twee kinderen van laatstgenoemden door *Jan Baptist Scheffer*.

Voorts werd aan de ter versiering van het Stadhuis vroeger reeds beschikbaar gestelde schilderijen nog toegevoegd het schilderij van *Anthonis van Beerstraten*, voorstellende de Utrechtsche Mariakerk in een gefantaseerd landschap, en werden aan het Stads- en Academisch Ziekenhuis voor de nieuwe bestuurskamer in bruikleen gegeven een schilderij van *Octaviano del Ponte*, voorstellende de H. Familie met Johannes den Dooper en Johannes den Evangelist, een van een *onbekend Nederlandsch meester* van omstreeks 1700, „De vlucht naar

Egypte", en een gebeeldhouwde spiegellijst, vervaardigd door *J. A. Rijnbout.*

Uit bruikleen teruggenomen werden de navolgende schilderijen: door mevrouw J. H. der Kinderen-Besier te Amsterdam het schilderij van *Jan van Scorel*, „de Barmhartige Samaritaan"; door den heer F. H. Fentener van Vlissingen het schilderij toegeschreven aan *Jan van Scorel*, Mansportret; door den heer F. C. C. baron van Tuyll van Serooskerken het schilderij van *Herman Saftleven*, Wintergezicht op de Utrechtsche stadswal bij de Weerdpoort; en door den heer Mr. J. A. Grothe van Schellach 10 familieportretten, geschilderd door *C. Jonson van Ceulen*, *G. Hoet*, *G. J. Palthe* en *onbekende meesters.*

Uit de wisselverzameling van moderne kunst gingen weder aan de eigenaars op hun verzoek terug: *E. van Beever*, Meisje, *G. H. Breitner*, Artillerie, Vrouwen in gesprek en De Windstoot, *H. A. van Daalhoff*, Boerderij en Landschap met boerderijen, *Ch. F. Daubigny*, Zeegezicht, *W. Degouve de Nuncques*, Wintergezicht bij Monnikendam, *P. J. C. Gabriel*, In den polder, *Is. Israels*, Javanen, Vrouw op straat, In de kleedkamer en Marker meisje, *J. B. Jongkind*, Haven, *M. Kamerlingh Onnes*, Bloemen, *J. E. Karsen*, Gezicht op Noordwijk en Boerderij, *W. A. van Konijnenburg*, Huisjes in Limburg, *C. Koppenol*, Pomp te Vierhouten, *Jo Koster*, Korenschoven, Stilleven met cineraria's en Land in bloei, *B. B. van der Leck*, Het Ongeval, Snoepwinkel en Fabrieksmeid, *Jan Mankes*, Jonge lijster, *J. Mendes da Costa*, St. Anna (brons), *B. Midderigh-Bokhorst*, twee kinderportretten, *W. H. van der Nat*, Geschoren schapen, Dood geitje, Vrouw met geiten en Ploegende paarden, *Dirk Nijland*, Zeegezicht, *W. Oepts*, Orkest, *Ch. Rochussen*, Gezicht op Deventer,

Jan Sluyters, Portret van zijn dochtertje en Portret van Mevr. v. d. V. de Vr., *W. B. Tholen*, Straatje te Rhenen, Aan de plassen, De steenhouwer en IJsvermaak, *Jan Toorop*, Haven, *Floris Verster*, Interieur Hoogelandsche kerk, Bij het raam, Vaasje met hulst, Bloemkransje, Bokkingen, Cactus, Doode zwaan, Interieur van een kelder en Rotscactus, *Jan Voerman*, Onweer en Gezicht op Hattem, *J. A. Zandleven*, Binnenhuis, Boschgezicht, Huisje, Gemberpot met judaspenningen, Roosjes, Pot met bloemen en Duinen en *W. de Zwart*, Bruggetje.

De voor de groote tentoonstelling van Nederlandsche Kunst te Londen uitgeleende drie schilderijen: twee der portretreeksen van leden der Utrechtsche Jeruzalem-broederschap door *Jan van Scorel* en het vrouwenkopje van *Hendrick Ter Brugghen*, werden na afloop dier tentoonstelling in goede orde terugontvangen.

Bezoek. Het bezoek van het museum vertoonde in de eerste maanden van het jaar, vermoedelijk in verband met de langdurige strenge vorstperiode, een opmerkelijken teruggang. Het totaal kwam daardoor slechts op 13141 (v. j. 15278), waarvan 3603 (v. j. 3873) betalenden.

Verkoop museum-uitgaven. Van den catalogus van het Historisch Museum werden verkocht 31, van den beknopten wegwijzer door het museum 1780 en van het albumpje met prentbriefkaarten 69 exemplaren. Aan foto's werd voor een bedrag van *f* 185.90 verkocht.

De Gemeente-archivaris,
W. C. SCHUYLENBURG.